

ПОВАЖНА, СТАТЕЧНА, МУДРА...

На жаль, так стається у нашому суєтному житті, що ми не вміємо сказати в його шаленому плінні добрі й привітні слова своєму колезі, товаришеві, найближчим людям. І лише тоді, коли ідеш у тій сумній похоронній вервечці за домовиною чи то за батьками, чи то за однокласниками або однокурсниками, сусідами чи колегами по роботі, а невеселі роздуми й туга сповільнюють твою ходу, думаєш, а чому ж зайвий раз не похвалив, не усміхнувся, не сказав привітного слова... Якимось нам усім здається, що, мабуть, встигнемо, що буде завтра, але, на превеликий жаль, так влаштовано життя, що **цього завтра вже немає нині...**!

Звістку про смерть професора Лідії Голомб я почув випадково у редакції журналу «Слово і Час», коли редактор Ірина Хазіна запитала відповідального секретаря Світлану Селіверстову, чи вмістили у другому числі некролог про Лідію Голомб. Від несподіванки у мене вирвалося: «Господи, а коли ж це сталося. Так вона ще ж не такого поважного віку!» Пані Ірина сказала, що якраз 7 січня, на Різдво, а у такі дні, підкреслила вона, Бог забирає найкращих!

Я не належав навіть до добрих знайомих чи колег по кафедрі св. пам'яті талановитого літературознавця Лідії Григорівни Голомб – наші життєві стежки перетнулися уперше на V Міжнародному конгресі українців, який проходив 26–29 серпня 2002 р. у славних Чернівцях. В одній із аудиторій старовинного корпусу Чернівецького університету відбувалось жваве обговорення концепції майбутньої академічної історії української літератури під головуванням відомого вченого Віталія Григоровича Дончика. Незважаючи на те, що працювало чимало цікавих секцій, адже з'їхалося багато мудрого люду зі всього світу, аудиторія була щерть заповнена, дехто навіть мужньо вистоював у коридорі, аби почути мудрі думки О.Мишанича, Н.Шумило, Я.Поліщука, М.Гнатюка, М.Ткачука, М.Кодака, В.Дончика, М.Жулинського, Л.Мороз, Р.Гром'яка та інших авторитетних науковців. Коли заходив в аудиторію, звернув увагу на двох красивих жінок, які вместилися десь на третій парті недалеко від модератора В.Дончика. Впало в око й те, що деякі учасники в ході обговорення жваво обмінювалися думками, а ці дві пані жодного разу навіть не перекинулися й словечком, бо, спостерігаючи за ними, помітив, як вони уважно слухають кожного учасника дискусії, щось нотують... Спочатку мені подумалось, що ці дві пані, мабуть, прибули із діаспори і їм трохи незвично сприймати темп української мови та хід самої дискусії, коли ведучого могли обірвати на півслові, вставити репліку...

Поруч мене сидів тернопільський проф. Микола Ткачук, з яким і я розпочав свій «мікродіалог», але той діалог був несподівано призупинений спопеляючим поглядом, який категорично наказував нам, як сказав би мій улюблений викладач, професор Іван Денисюк – «студіть писки!». На нас із Миколою цей погляд подіяв так, немов магічне чар-зілля: обом стало незручно і соромно! Я, присоромлений «завороженим» поглядом незнайомої мені жінки, все-таки спромігся написати Миколі на листочку «українстичного» блокнотика запитання, а чи знає він тих «магічно-мовчазних» слухачок! Микола, як завжди, мило усміхнувся і, поклавши пальці на свої уста, дав зрозуміти, що цю таємницю він розкриє мені вже після дискусій! І от сидів я, слухаючи (вже уважно!) тих, хто брав слово, але цікавість, хто ж ці пані, мене таки діймала... Я не втерпів, і при першій же нагоді запитав їх (сиділи ж ми поруч): «А Ви з діаспори?» І якщо перший погляд (як згодом з'ясувалося!) Лідії Григорівни був наступально-агресивним, то другий погляд у відповідь на моє несподіване запитання про діаспору був іронічно-прихильним з певним виразом приємності за такий «дискурс». Цей, другий погляд, супроводжувала скупа репліка-усмішка: «Та що Ви, ми з Ужгородського університету». А я спрохогу жартома сказав: «Та це теж діаспора!». Обидві пані мило усміхнулися і продовжували слухати, як любив жартувати у таких випадках згадуваний мною проф. Іван Денисюк, «наукові виглупи» солідних літературознавців.

Дискусія добігала кінця, і я на згадку та водночас для звіту про відрядження (натоді я працював деканом факультету лінгвістики Національного авіаційного університету і фактично вже завершував свою докторську дисертацію) вирішив зафіксувати фотоапаратом-«мільницею» цей історичний момент – обговорення концепції нової академічної історії української літератури (до речі, мова йшла тоді про 10 томів). Серед учасників дискусії на світліні видніються постаті Лідії Григорівни та її колеги, нині доктора філологічних наук, професора, завідувача кафедри української літератури Ужгородського національного університету Валентини Барчан.

Та недарма кажуть, невідомі твої путі, Господи! Удруге наші життєві стежки перетнулися, коли Лідію Григорівну й мене було запрошено для роботи у складі спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій при Херсонському державному університеті, яку очолював професор Олег Васильович Мішуков, на жаль, уже покійний, якого так рано покликав до себе Господь! Мудрі люди потрібні й на небі!

Там, у Херсоні, на засіданнях ученої ради та на «головному акті» цих дійств – гостинах здобувачів давно омріяних наукових ступенів – уже ближче я пізнав, як здавалось на перший погляд, цю горду жінку. Особливо відчувалось, що члени ради, колеги із інших вишів виявляли до неї якимось особливошанобливе ставлення. Під час наукових дебатів молоді і не дуже пошукувачі «побоювались», так би мо-

вити, її запитань, адже вони завжди були суттєвими, глибокими, фаховими, слухними. І коли звучали ґрунтовні відповіді, на обличчі Лідії Григорівни сіяла радість, що не дарма вона долала таку далеку відстань – від Заходу до Півдня України, аби упевнитися, що ряди науковців поповнюють гідні претенденти. На моє запитання, а чи не важко так далеко подорожувати, Лідія Григорівна зізналась, що важкувато, але, казала вона, ота широчінь, безмежні південні простори ваблять її вже здавна, особливо любить спостерігати за степовими красвидами Херсонщини. Можливо, Херсон притягував її ще й тому, що був пов'язаний із життям письменника Миколи Чернявського, поетичною творчістю якого захоплювалася й досліджувала.

Власне, Чернявський теж нас зблизив, адже під моїм керівництвом аспірантка Г. Земляна готувала кандидатську дисертацію про прозу цього талановитого письменника, отож було про що поговорити. Одного разу ми повертались до Києва потягом «Херсон-Київ», до того ж були сусідами в купе. Отоді я найбільше відкрив для себе цю цікаву постать на ниві українського літературознавства. З яким захопленням вона оповідала про Петра Карманського (як з'ясувалось, опонувала дисертацію у мого колеги і доброго товариша П. Ляшкевича), про Ф. Потушняка, загалом про літературу Закарпаття. І коли із некролога я довідався про її творчий доробок, й, зокрема, про те, що Лідія Григорівна написала ґрунтовні розділи про лірику Олександра Олеся, Миколи Філянського, Грицька Чупринку, літературне життя 20–30-х років ХХ ст. на Закарпатті, мимоволі подумалось – не дарма ж вона так уважно слухала виступи науковців, коли обговорювалися основні «ціхи» цієї фундаментальної дванадцятитомної академічної історії української літератури.

Завдяки Лідії Григорівні я мав честь виступати на пленарному засіданні на одній із поважних наукових конференцій в Ужгороді, які проводить кафедра української літератури й на яку приїжджали знані учені не лише з України, а й із закордону. І в цьому, без сумніву, була велика заслуга св. пам'яті Лідії Григорівни. На одній із книг («Українська поезія Закарпаття ХХ століття. – Ужгород, 2004»), подарованій мені, є такий її дарчий надпис: «Вельмишановному професору С. Кіралою – для (доброзичливого!) ознайомлення з доробком нашої кафедри. 14.05.05 р. З пош. – Л. Голомб». Думаю, що в цьому скупому надписі, і саме у слові «**доброзичливому**», ховається і водночас розкривається глибинна сутність Лідії Григорівни як науковця, людини, зрештою, як жінки! На жаль, так склалося, що власне через оту суєтність нашого щоденного життя я не відгукнувся доброзичливим словом про цю важливу в її житті та й членів кафедри, яких глибоко шанувала, книгу – отож нехай мої скромні спогади долучаться до тої китиці щирих і світлих неказаних, недомовлених слів, які не почула дорога Лідія Григорівна за життя! Думаю, що завжди актуально звучатимуть слова О. Довженка: «Поспішаймо творити добро, бо життя коротке!», а в даному випадку – гідно вшануємо пам'ять цієї поважної, статечної і мудрої ЖІНКИ, УЧЕНОГО, КОЛЕГИ професора Лідії Григорівни Голомб!

Сидір Кіраль,

доктор філологічних наук, професор Національного університету
біоресурсів і природокористування України,
академік Академії вищої освіти України, і просто – людина.